

Κήρυγμα καὶ Θεία Εὐχαριστία

«Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι παρὰ αὐτὰ τὰ δύο, ὁ ἄμβωνας καὶ ἡ ἅγια τράπεζα, ἡ ἱερουργία τοῦ λόγου καὶ ἡ Λειτουργία τῶν Θείων Μυστηρίων. Ἡ Ἐκκλησία στὸν αἰῶνα λειτουργεῖ καὶ ὅταν κηρύττει τὸ λόγο καὶ ὅταν ἐπιτελεῖ τὴν ἀναίμακτη ἱερουργία».

(Διονύσιος Ψαριανός,
Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης)

Τὸ κήρυγμα στὴν Ἐκκλησία εἶναι ἡ «ἱερουργία» τοῦ λόγου, ἡ ὁποία ἐντάσσεται ὀργανικὰ καὶ ἐπιμαρτυρεῖ τὴν εὐχαριστιακὴ ἔλευση τοῦ Λόγου. Συνδέεται ἄρρηκτα μὲ τὴν Θεία Εὐχαριστία, γι' αὐτὸ καὶ τοποθετεῖται στὸ πρῶτο μέρος τῆς Λειτουργίας. Ὁ σύνδεσμος αὐτὸς θεμελιώνεται στὰ βιβλικά ἀναγνώσματα, ἡ ἐρμηνευτικὴ διδαχὴ τῶν ὁποίων προετοιμάζει καὶ οἰκοδομεῖ ἐκ νέου τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα, ὡσάκις συνέρχεται ἐπὶ τὸ αὐτό, γιὰ νὰ ὑποδεχθεῖ εὐχαριστιακὰ τὸν ἴδιο τὸν Θεάνθρωπο. Μὲ ρίζες στὴ συναγωγὴ καὶ στὴν παράδοση τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, τὸ κήρυγμα εἶναι διδαχὴ καὶ μαρτυρία γιὰ τὸν Χριστό, ἡ ὁποία ἐν τέλει πληροῦται στὴν Θεία Εὐχαριστία. Ἡ συνάφεια αὐτὴ λόγου καὶ εὐχαριστιακῆς κοινωνίας καθιστᾷ τὸ κήρυγμα χαρισματικὴ λειτουργία ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐρμηνεία τῶν Γραφῶν τὸ κήρυγμα στὴν Ἐκκλησία δὲν λειτουργεῖ αὐτόνομα καὶ ἀποσπασματικά, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ὡς δωρεὰ καὶ χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐν ἰσότητι καὶ κηρυκτικὴ δράση συνιστᾷ λόγο οἰκοδομῆς καὶ φανέρωση τῆς χαρισματικῆς ἐμπειρίας τῆς Ἐκκλησίας, τὸ κήρυγμα κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία ἀποτελεῖ μυσταγωγικὴ κίνηση καὶ πορεία, μαρτυρία καὶ μετοχὴ τοῦ σωτηριώδους γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως στὸ ἐκάστοτε παρόν. Ὁ λόγος μεταμορφώνεται σὲ πράξη καὶ βίωμα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς.

Ἡ βιβλικὴ ρίζα καὶ ἡ εὐχαριστιακὴ ὑπόσταση τοῦ κηρύγματος προσδιορίζει τὴν ἀσφαλῆ ἐκκλησιολογικὴ θέσιν τοῦ κηρύγματος. Ἀντίθετα, ἡ ὑποκατάσταση τοῦ μυστηρίου ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινο λόγο, ἡ διαχείριση τῆς ἱερωσύνης ὄχι

ὡς γέφυρα εὐχαριστιακὴ ποὺ ἀγκαλιάζει ὀλόκληρη τὴ ζωὴ ἀλλὰ ὡς ἀτομικὴ αὐθεντία, ἀποκαλύπτει τὴν παθολογία τοῦ κηρύγματος, τὴν πλήρη ἀποσύνδεσὴ του ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴ του λειτουργία. Ἡ διάσταση ἀπὸ τὰ βιβλικὰ ἀναγνώσματα ποὺ ὀφείλεται σὲ μιὰ κακῶς νοούμενη ποιμαντικὴ καὶ ἠθικιστικὴ θεώρηση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ λόγου, εὐκόλα μετατρέπει τὸ κήρυγμα κατὰ τὴν Θεία Λειτουργία σὲ μιὰ ἄσαρκη διδαχὴ ἠθικῶν παραινέσεων. Τὸ κήρυγμα στὴν εὐχαριστιακὴ σύναξιν δὲν εἶναι λόγος ἐπὶ παντὸς τοῦ ἐπιστητοῦ, δὲν κατακεραυνώνει τοὺς πιστοὺς μὲ τὴν ὀξύτητά του, δὲν ἐκπίπτει σὲ συναισθηματικὲς ἐξάρσεις, δὲν ἐπιδεικνύει ρητορικὲς ὑπερβολές, δὲν νοθετεῖ μὲ ἓναν ἄκαιρο διδασκισμὸ, δὲν ὀμιλεῖ ἀφ' ὑψηλοῦ. Ὅλα αὐτὰ, μολονότι ἐκφράζουν ἐκσυγχρονιστικὲς τάσεις τοῦ νεώτερου κηρύγματος, ἐντούτοις, δὲν ἀποτελοῦν συχνὰ παρὰ μιὰν ἐκκοσμικευμένη ἀντίληψη τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἐκκλησιολογικὲς αὐτὲς ἐκτροπὲς τοῦ κηρύγματος, παρὰ τὴν ἐπανασύνδεσὴ μας μὲ τὴν πατερικὴ παράδοση, ἐκφράζουν εὐγλωτὰ τὴν συνεχιζόμενη «βαβυλώνια αἰχμαλωσία» καὶ τὴν αὐτοπαγίδευσή μας σὲ ξένα πρότυπα.

Τὸ κήρυγμα στὴν Ἐκκλησία εἶναι μιὰ συγκατάβαση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ στὸν ἀνθρώπινον λόγο. Στὸ πλαίσιο τῆς ποιικιλίας τῶν χαρισμάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, τὸ κήρυγμα, ὅταν λειτουργεῖ ὡς «φωνὴ αὔρας λεπτῆς», ὡς κοινωμία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀποκαλύπτει, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὶς ὑπαρξιακὲς διαστάσεις τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπινου λόγου. Ὁ λόγος γίνεται διάλογος ποὺ συνδέει τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Λόγο-Χριστὸ καὶ σπάει τὸν διαρκῆ μόνολογο καὶ τὴν ἀπομόνωση τῶν ὑπάρξεων. Ὡς κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου συνιστᾷ ἐδῶ καὶ τώρα σάρκωση τοῦ Θεοῦ-Λόγου, δηλαδή, μεταφορὰ τῆς βιωμένης ἐμπειρίας τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Τὸ κήρυγμα εἶναι, ἐν τέλει, «λόγος περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος», φανέρωση τῆς εὐχαριστιακῆς θεώρησης τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς, ἔμπρακτὴ καὶ καθημερινὴ συνέχεια τῆς Θείας Εὐχαριστίας, μετοχὴ στὴν κοσμικὴ λειτουργία καὶ πρόγευση τῆς Βασιλείας.

Στὴν παθολογία τοῦ σύγχρονου λόγου, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ ἔλλειψη νοήματος, ἡ χασομικὴ ἐπι-κοινωνία καὶ ἡ ἀποδόμηση τῆς ζωῆς, τὰ κηρύγματα ποὺ ἐκπίπτουν σὲ ἰδεολογικὸ καὶ ἠθικιστικὸ λόγο ἢ ἐπιχειροῦν νὰ καλύψουν ἀπλῶς θρησκευτικὲς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων δὲν προσφέρουν καμμιά οὐσιαστικὴ θεραπεία. Τὸ κήρυγμα ὀφείλει νὰ ἐγγεντρίζεται σταθερὰ στὸ ἐκκλησιολογικὸ καὶ εὐχαριστιακὸ πλαίσιο ἀναφορᾶς του, νὰ ἀπευθύνεται στὰ πρόσωπα τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος καὶ ὄχι σὲ ἓνα ἀπρόσωπο κοινό. Συχνά, ἡ προσέλευση

στή Θεία Λειτουργία από συμμετοχή στο εὐχαριστιακὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ὡς ὄντολογικὴ σχέση μετὸν Θεό, τὸν κόσμον καὶ τὸν συνάνθρωπο, ἐκπύπτει στὸ ἐπίπεδο τῆς ἀκρόασης ἑνὸς ἠθικολογικοῦ κηρύγματος, ἄσχετου μετὴν ταυτότητα καὶ τὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι ὁ ἀπολογητικὸς ἄμβωνας τῆς Ἐκκλησίας, δὲν κάνει δημόσιες σχέσεις, δὲν καλύπτει θρησκευτικὲς ἀνάγκες. Ἐξ ἄλλου, ἡ Ἐκκλησία δὲν σώζει μετὰ αὐτὰ ποὺ λέγει ἢ κάνει, ἀλλὰ μετὰ αὐτὸ ποὺ εἶναι. Τὸ εἶναι ὅμως τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται ἄρρηκτα μετὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ κίνδυνος ἀπονεύρωσης καὶ ἀποψίλωσης τοῦ σύγχρονου κηρύγματος καὶ τῆς ποιμαντικῆς πράξης ἀπὸ τὴ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐκδηλός. Ὡστόσο, δογματικὸ περιεχόμενον τοῦ κηρύγματος δὲν σημαίνει ἀσφαλῶς διδασκαλικὴ ἀπαρίθμηση τῶν δογμάτων στὴν ὥρα τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἡ ἀπάντηση στὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν δίνεται μετὴν διαιώνιση μιᾶς θεολογικῆς ἀφασίας. Ἡ πρόσληψη τῶν δογμάτων στὸ κήρυγμα καὶ στὴν ποιμαντικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι ἀπλῶς ἡ τυπικὴ γνώση καὶ ἀναφορά τους ἀλλὰ ἡ ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση καὶ ἀνάδειξη τοῦ σωτηριολογικοῦ περιεχομένου τους γιὰ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμον ὁλόκληρο. Ἡ κατήχηση ταυτίζονταν πάντοτε μετὴν μυσταγωγικὴ πορεία τοῦ πιστοῦ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ φανερῶνεται στὰ μυστήρια τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Χρίσματος καὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ σύνδεση *θεωρίας καὶ πράξης, δόγματος καὶ βιώματος* πραγματοποιεῖται στὴ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἴδια ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας παραδίδεται ὡς μιὰ ἀδιάκοπη διαδοχὴ πίστεως ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ, ὡς μιὰ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν προσωπικὴ εἴσοδο τοῦ πιστοῦ στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα. Ἡ μετοχὴ στὴν Ἐκκλησία δὲν συνιστᾷ μιὰ θεωρητικὴ ἀπλῶς ἀποδοχὴ τῆς πίστεως καὶ τῶν δογμάτων της ἀλλὰ συμμετοχὴ στὴ λειτουργικὴ καὶ μυστηριακὴ ζωὴ της. Μετὸν τρόπο αὐτὸ ἀναδεικνύεται καὶ φανερῶνεται ἡ κεντρικὴ θέση τῶν δογμάτων στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ καὶ ἐπισημαίνεται ἡ ὀργανικὴ σχέση τῆς λατρείας μετὴν δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Συνδέοντας τὴ λειτουργικὴ ζωὴ μετὴν ὑπαρξιακὴ διάσταση τῶν δογμάτων ἀλλὰ καὶ μετὴν ζωὴ καὶ τὴ σύγχρονη πραγματικότητα τῶν πιστῶν, τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ἐν γένει ποιμαντικὴ στάση μπορεῖ νὰ ἀναδείξουν τὴν σχέση ποὺ ἔχει ὁ λόγος καὶ ὁ τρόπος τῆς Ὁρθοδοξίας μετὸν πολιτισμὸ ποὺ σαρκώθηκε στὴ θεολογία, τὴ λατρεία, τὴν τέχνη, τὴν παράδοση καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἱστορικὴ της πορεία. Συνάμα, τὸ κήρυγμα καὶ ἡ ποιμαντικὴ

τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι διαρκῶς στραμμένα στὴ σύγχρονη κοινωνία, στὴ ζωή, στὸν πολιτισμό, στὸν κόσμο ὁλόκληρο. Δίχως αὐτὴ τὴν ἀνοιχτὴ προοπτικὴ τοῦ κηρύγματος, ἡ ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση τῶν δογμάτων στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο δὲν εἶναι δυνατὸ οὔτε νὰ πραγματοποιηθεῖ ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ τελεσφορήσει.

Σταῦρος Γιαγκάζογλου